

DATOS IDENTIFICATIVOS

Dereito penal I

Materia	Dereito penal I			
Código	003G081V01302			
Titulación	Grao en Dereito			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Rodríguez Vázquez, Virgilio			
Profesorado	Arias Carral, Manuel Rodríguez Vázquez, Virgilio Torres Cadavid, Natalia			
Correo-e	virxilio@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Materia na que se estudan conceptos xerais do Dereito penal, con especial atención na teoría do delito e na teoría da pena. Materia do programa English Friendly. Os/as estudantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais.
B2	Coñecer as distintas manifestacións do Dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual
B3	Ser capaz de utilizar os principios e valores constitucionais como ferramenta de traballo da interpretación do dereito e desenvolver dialéctica xurídica
B4	Ser capaz de identificar problemas xurídicos e abordar a súa solución de modo interdisciplinar
C43	CE51 - Coñecer o concepto de Dereito penal, os criterios de aplicación temporal e espacial das normas penais, a Teoría Xeral do delito e as consecuencias xurídicas do delito
C44	CE52 - Saber interpretar e aplicar as normas de Dereito penal prestando especial atención ao seu desenvolvemento pola doutrina penal española e comparada
D1	Capacidade de análise e síntese para a elaboración e defensa de argumentos, así como, organización, planificación e utilización do tempo ante situacións de presión.
D5	Ser capaz de resolver problemas e interpretar datos derivados da realidade en relación co seu significado e relacionalos coas distintas ramas do ordenamento xurídico.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
	B1 C43			
Coñecer o significado e a función do Dereito penal				
Coñecer as fontes do Dereito penal	A3	C43	D5	
	A5	C44		
Utilizar os diferentes métodos de interpretación xurídica aplicados ao Dereito penal	A3	B4	C44	D5
Coñecer, comprender, interpretar e analizar adecuadamente as categorías e conceptos da Teoría Xeral do Delicto	A3	B1	C43	D1
		B2		D5
		B3		

Coñecer, comprender, interpretar e analizar adecuadamente a Teoría da Pena	A3	B1	C43	
	A5	B3	C44	
Coñecer e comprender os problemas sobre os concurso de leis e de delitos	A3	B3	C43	D1
		B4	C44	
Resolver supostos prácticos en materia penal, manexando adecuadamente as aportacións doutrinais e xurisprudenciais para fundamentar xurídicamente a solución	A2	B2	C43	D5
	A3	B3		
	A5	B4		

Contidos

Tema

INTRODUCCIÓN	Lección 1. Dereito penal. Denominación. Dereito penal obxectivo. Concepto formal de Dereito penal. Concepto material de Dereito penal. Autonomía ou accesoriedade do Dereito penal. Parte xeral e Parte especial do Dereito penal. Lección 2. O ius puniendi ou potestade punitiva (o denominado Dereito penal subxectivo) Lección 3. Ciencia xurídico penal, ciencias penais e relacións do Dereito penal con outras ramas do Dereito. Lección 4. Evolución da Ciencia penal e do Dereito penal. Lección 5. Fontes do Dereito penal. O principio de legalidade penal. A lei penal. Outras fontes do Dereito penal. Lección 6. Interpretación da lei penal. Lección 7. Ámbito temporal da lei penal. Lección 8. Ámbito espacial da lei penal.
O DELITO	Lección 9. Concepto de delito. A estrutura do concepto de delito: a súa evolución. Concepto legal de delito no Dereito español. Lección 10. A acción ou conduta como fundamento do delito. Lección 11. Ausencia de acción: causas e supostos. As "actuacións" das persoas xurídicas.
O DELITO COMISIVO	Lección 12. O tipo de inxusto. Clases de delitos (tipos). Lección 13. A antixuridicidade. O ben xurídico. Lección 14. Parte obxetiva do tipo de inxusto. Elementos obxetivos do tipo. Tipos abertos e elementos especiais da antixuridicidade. Elementos esenciais e accidentais do tipo. Lección 15. Parte obxetiva do tipo en delitos de resultado: causalidade e imputación obxetiva. Lección 16. Parte subxetiva do tipo. Introducción. Elementos subxetivos (específicos) do tipo ou do inxusto. O dolo. Lección 17. Exclusión do dolo: o erro de tipo. Erro de prohibición. Erro directo e inverso (de tipo ou de prohibición). Erro sobre causas de xustificación. Erro sobre causas de atipicidade penal. Erro sobre os tipos abertos. Lección 18. A imprudencia. O delito imprudente. Lección 19. Principio de responsabilidade subxetiva e combinacións de dolo e imprudencia. Lección 20. Parte negativa do tipo: causas de atipicidade. Lección 21. Parte negativa do tipo: causas de xustificación. Lección 22. Lexítima defensa. Lección 23. Estado de necesidade e estado de necesidade defensivo. Lección 24. Caso fortuito. Risco permitido. Inesixibilidade xurídica xeral. Lección 25. O cumprimento dun deber e o exercicio lexítimo dun dereito, oficio ou cargo. A cuestión da obediencia debida. O consentimento. Lección 26. A culpabilidade. A imputabilidade. A lei de responsabilidade penal do menor de idade. A "actio libera in causa". Lección 27. A conciencia da antixuridicidade. O erro de prohibición (remisión). O erro sobre as causas de inculpabilidade. A inesixibilidade subxetiva. O medo insuperable. Distintas clases de emocións, afectos ou estados persoais e a súa relevancia. O conflito. Lección 28. A punibilidade. Condicións obxetivas de punibilidade. Causas persoais de exclusión da punibilidade e de excusas absolutorias ou causas de supresión ou condonación da punibilidade.
O DELITO OMISIVO	Lección 29. A omisión. Clases: tipos de omisión pura e tipos de comisión por omisión. O tipo de omisión pura. O tipo de comisión por omisión. Peculiaridades dos delitos omisivos.

FORMAS DE APARICIÓN DO DELITO

Lección 30. As etapas na realización do delito.

Lección 31. A codelincuencia: a autoría. Conceptos de autor. Distinción entre autoría e participación no sistema da autoría restritiva: consecuencias e criterios. As formas da autoría. A regulación da autoría no Código penal.

Lección 32. A codelincuencia: a participación. As formas de participación no Código penal.

Lección 33. Unidade e pluralidade de delitos. O concurso de leis: regras. O concurso de delitos. Delito permanente e delito de hábito. Delito continuado.

CIRCUNSTANCIAS MODIFICATIVAS XENÉRICAS

Lección 34. Circunstancias xenéricas. Teoría do delito ou da determinación da pena. Diversos sistemas lexislativos. Clasificación sistemática.

Lección 35. Circunstancias atenuantes. As eximentes incompletas.

AS CONSECUENCIAS XURÍDICAS DO DELITO

Lección 36. O sistema de sancións no Dereito penal español. A pena privativa de liberdade. Formas substitutivas da execución das penas privativas de liberdade.

Lección 37. Penas privativas de dereitos. A pena de multa. Disposicións comúns sobre as penas, as súas clases e efectos.

Lección 38. Aplicación e determinación das penas.

Lección 39. As medidas de seguridade. As consecuencias accesorias.

Lección 40. Extinción da responsabilidade criminal.

Lección 41. A responsabilidade civil derivada de delitos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	51.5	99.5	151
Resolución de problemas	25	44	69
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2
Exame de preguntas obxectivas	1.5	0	1.5
Exame de preguntas obxectivas	1.5	0	1.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan casos prácticos e/ou problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas. Adoita empregarse como complemento da lección maxistral.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	As titorías do profesorado da materia pode consultarse e/ou solicitarse no/s seguinte/s enlace/s: http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/virgilio-rodriguez-vazquez/ http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/natalia-torres-cadavid/ http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/manuel-arias-carral/
Resolución de problemas	As titorías do profesorado da materia pode consultarse e/ou solicitarse no/s seguinte/s enlace/s: http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/virgilio-rodriguez-vazquez/ http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/natalia-torres-cadavid/ http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/manuel-arias-carral/

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Resolución de problemas e/ou exercicios	O sistema de avaliación ao que pode optar o alumnado é de dous tipos: avaliación continua ou avaliación global. Unha vez superado o prazo dun mes, desde o comezo do curso académico, habilitarase un prazo de 10 días hábiles para que o alumnado matriculado manifieste, formalmente, a súa intención de acollerse ao sistema de avaliación continua. A asistencia ás clases prácticas é un factor esencial que se valora no proceso de avaliación continua. É preciso ter asistido ao 75% das clases prácticas para poder acceder ao sistema de avaliación continua. No caso de que por calquera motivo o alumnado non poida asistir ao 75%, non poderá participar no sistema de avaliación continua, debendo realizar un único examen final. A proba de resolución de problemas e/ou exercicios consistirá nun exame escrito no que o alumnado debe resolver un ou varios casos prácticos. A data, horario e lugar de realización desta proba serán os sinalados no calendario de probas de avaliación aprobado pola Xunta de Facultade para o curso 2023-2024 e documentación concordante. Na avaliación continua esta constitúe a terceira proba, sumándose ás dúas probas tipo test que se explican no seguinte apartado, e supón o 40% da cualificación final da materia.	40	A2 A3 A5	B1 B2 B3 B4	C43 C44	D1 D5
Exame de preguntas obxectivas	1.ª proba tipo test: o sistema de avaliación continua consistirá en dúas probas parciais tipo test ao longo do curso e nunha proba final, consistente na resolución dun ou varios casos prácticos, exposta anteriormente. A dúas probas tipo test consistirán en sendos exames de 25 preguntas, con catro posibles respostas, das cales só unha é correcta. Para a súa cualificación, as respostas incorrectas restan a metade do que suman as correctas, non puntuándose as deixadas en branco. O lugar, data e contido da primeira proba tipo test indícarase polo coordinador da materia na primeira semana do curso. A cualificación da primeira proba tipo test supón o 30% da cualificación final da materia.	30	A2 A3 A5	B1 B2 B3 B4	C43 C44	D1 D5
Exame de preguntas obxectivas	2.ª proba tipo test: o sistema de avaliación continua consistirá en dúas probas parciais tipo test ao longo do curso e nunha proba final, consistente na resolución dun ou varios casos prácticos, exposta anteriormente. A dúas probas tipo test consistirán en sendos exames de 25 preguntas, con catro posibles respostas, das cales só unha é correcta. Para a súa cualificación, as respostas incorrectas restan a metade do que suman as correctas, non puntuándose as deixadas en branco. O lugar, data e contido da segunda proba tipo test indícarase polo coordinador da materia na primeira semana do curso. A cualificación da segunda proba tipo test supón o 30% da cualificación final da materia.	30	A2 A3 A5	B1 B2 B3 B4	C43 C44	D1 D5

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. CRITERIOS DE AVALIACIÓN PARA A 1.ª OPORTUNIDADE DE EXAME

a) SISTEMA DE AVALIACIÓN CONTINUA

Descríbese nos apartados anteriores.

b) SISTEMA DE AVALIACIÓN GLOBAL: un único exame, que incluírá a totalidade do temario e constitúe o 100% da cualificación da

asignatura. Constará de dúas partes, unha teórica e outra práctica. A parte teórica consistirá nunha proba tipo test, de 50 preguntas, con catro posibles respostas, das cales só unha é correcta. Para a súa cualificación, as respostas incorrectas restan a metade do que suman as correctas, non puntuándose as deixadas en branco. Esta parte representa o 60% da cualificación final. A parte práctica consistirá en resolver un ou varios casos prácticos. Esta parte representa o 40% da

cualificación final. A cualificación final do exame será a suma das cualificacións obtidas en cada unha das partes. Para superar a materia é necesario obter un mínimo de 5 puntos na suma da cualificación de ámbalas dúas partes. As datas, horarios e lugar de realización destas probas serán os sinalados no calendario de probas de avaliación aprobado pola Xunta de Facultade para o curso 2023-2024 e documentación concordante.

As competencias que se avalían e os resultados de aprendizaxe para o alumnado non se somete á avaliación continua coinciden cos establecidos para o alumnado que se somete á avaliación continua, salientando as seguintes competencias: CB2, CB3, CG1, CG2, CG3, CG4, CE43, CE44, CT1, CT5, e os seguintes resultados de aprendizaxe: coñecer o significado e a función do Dereito penal; coñecer as fontes do Dereito penal; utilizar os diferentes métodos de interpretación xurídica aplicados ao Dereito penal; coñecer, comprender, interpretar e analizar adecuadamente as categorías e conceptos da Teoría Xeral do Delito; coñecer, comprender, interpretar e analizar adecuadamente a Teoría da Pena; coñecer e comprender os problemas sobre os concurso de leis e de delitos: resolver supostos prácticos en materia penal, manexando adecuadamente as aportacións doutrinais e xurisprudenciais para fundamentar xuridicamente a solución.

2. CRITERIOS DE AVALIACIÓN PARA A 2.ª OPORTUNIDADE E FIN DE CARREIRA: un único exame, que incluírá a totalidade do temario e constitúe o 100% da cualificación da asignatura. Constará de dúas partes, unha teórica e outra práctica. A parte teórica consistirá nunha proba tipo test, de 50 preguntas, con catro posibles respostas, das cales só unha é correcta. Para a súa cualificación, as respostas incorrectas restan a metade do que suman as correctas, non puntuándose as deixadas en branco. Esta parte representa o 60% da cualificación final. A parte práctica consistirá en resolver un ou varios casos prácticos. Esta parte representa o 40% da cualificación final. A cualificación final do exame será a suma das cualificacións obtidas en cada unha das partes. Para superar a materia é necesario obter un mínimo de 5 puntos na suma da cualificación de ámbalas dúas partes. As datas, horarios e lugar de realización destas probas serán os sinalados no calendario de probas de avaliación aprobado pola Xunta de Facultade para o curso 2023-2024 e documentación concordante.

As competencias que se avalían e os resultados de aprendizaxe para o alumnado que se acolla a estas oportunidades de avaliación coinciden cos establecidos para o alumnado que se acolle á avaliación continua, salientando as seguintes competencias: CB2, CB3, CG1, CG2, CG3, CG4, CE43, CE44, CT1, CT5, e os seguintes resultados de aprendizaxe: coñecer o significado e a función do Dereito penal; coñecer as fontes do Dereito penal; utilizar os diferentes métodos de interpretación xurídica aplicados ao Dereito penal; coñecer, comprender, interpretar e analizar adecuadamente as categorías e conceptos da Teoría Xeral do Delito; coñecer, comprender, interpretar e analizar adecuadamente a Teoría da Pena; coñecer e comprender os problemas sobre os concurso de leis e de delitos: resolver supostos prácticos en materia penal, manexando adecuadamente as aportacións doutrinais e xurisprudenciais para fundamentar xuridicamente a solución.

As datas, horarios e lugar de realización destas probas serán os sinalados no calendario de probas de avaliación aprobado pola Xunta de Facultade para o curso 2023-2024 e documentación concordante. As cualificacións publicaranse na plataforma interna ou aula virtual oficial da Universidade de Vigo con acceso limitado ao profesorado da materia e ao estudiantado matriculado.

As titorías do profesorado da materia pode consultarse e/ou solicitarse no/s seguinte/s enlace/s:

<http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/virgilio-rodriguez-vazquez/>

<http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/natalia-torres-cadavid/>

<http://dereito.uvigo.es/es/docencia/profesorado/manuel-arias-carral/>

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

DÍAZ Y GARCÍA CONLLEDO (dir.)/TRAPERO BARREALES/DURÁN SECO/ESCOBAR VÉLEZ, **Casos prácticos de Derecho Penal. 1, Introducción y consecuencias jurídicas del delito**, 1.ª, EOLAS, 2012

LUZÓN PEÑA, Diego-Manuel, **Lecciones de Derecho penal. Parte general**, 3.ª, Tirant lo Blanch, 2016

LUZÓN PEÑA, Diego-Manuel (dir.), **Derecho Penal en Casos Parte General -Estudio Analítico-práctico-**, 1.ª, Tirant lo Blanch, 2018

LUZÓN PEÑA, (dir.), DÍAZ Y GARCÍA CONLLEDO, (coord.), DE VICENTE REMESAL, PAREDES CASTAÑÓN. OLAIZOLA, **Código Penal**, 5.ª, Reus, 2017

MIR PUIG, Santiago (a cargo de Víctor Gómez Martín), **Derecho penal. Parte general**, 10.ª, Reppertor, 2015

MUÑOZ CONDE, Francisco/GARCÍA ARÁN, Mercedes, **Derecho penal. Parte general**, 10.ª, Tirant lo Blanch, 2019

CARD, Richard/MOLLOY, Jill, **Card, Cross & Jones Criminal Law**, 22.ª, Oxford, 2016

CRAWLEY, Elaine/SPARKS, Richard, **Age of Imprisonment: Work, Life and Death Among Older Men in British Prisons**, 1.ª, Routledge, 2013

DZUR, Albert/LOADER, Ian/SPARKS, Richard, **Democratic Theory and Mass Incarceration**, 1.ª, Oxford, 2016

GARLAND, David/SPARKS, Richard, **Criminology and Social Theory**, 1.ª, Oxford, 2000

HERRING, Jonathan, **Criminal Law Text, Cases, and Materials**, 8.ª, Oxford, 2018

HOPE, Tim/SPARKS, Richard, Crime, Risk and Insecurity , 1.ª, Routledge, 2000
HORDER, Jeremy, Ashworth's Principles of Criminal Law , 9.ª, Oxford, 2019
LOADER, Ian/SPARKS, Richard, Public Criminology , 1.ª, Routledge, 2011
NEWBURN, Tim/ SPARKS, Richard, Criminal Justice and Political Culture: National and International dimensions of crime control , 1.ª, Routledge, 2004
ORMEDORD, David/LAIRD, Karl, Smith, Hogan, & Ormerod's Criminal Law , 15.ª, Oxford, 2018
SPARKS, Richard/BOTTOMS, Anthony/HAY, Will, Prisons and the Problem of Order , 1.ª, Clarendon, 1996
Bibliografía Complementaria
ÁLVAREZ GARCÍA, Javier/GONZÁLEZ CUSSAC, José Luis (dir.), Comentarios a la reforma penal de 2010 , 1.ª, Tirant lo Blanch, 2010
BERDUGO GÓMEZ DE LA TORRE, Ignacio, Lecciones y materiales para el estudio del Derecho penal. Tomo I, Introducción al Derecho penal , 2.ª, lustel, 2015
BUSTOS RAMÍREZ, Juan/HORMAZÁBAL MALARÉE, Hernán, Lecciones de Derecho penal. Parte general , 1.ª ed. Reimpresión, Trotta, 2006
CEREZO MIR, José, Curso de Derecho penal español. Parte general, Tomo III. Teoría jurídica del delito/2 , 1.ª, Tecnos, 2001
CEREZO MIR, José, Curso de Derecho penal español. Parte general, Tomo II. Teoría jurídica del delito/1 , 6.ª, Tecnos, 1998
CEREZO MIR, José, Curso de Derecho penal español. Parte general, Tomo I. Introducción , 6.ª, Tecnos, 2004
COBO DEL ROSAL, Manuel/VIVES ANTÓN, Tomás, Derecho penal. Parte general , 5.ª, Tirant lo Blanch, 1999
COBO DEL ROSAL, Manuel/QUINTANAR DÍEZ, Manuel, Instituciones de Derecho penal español, Parte general , 2.ª ed. Reimpresión, CESEJ, 2008
COBO DEL ROSAL, Manuel; PERIS RIERA, Jaime Miguel; QUINTANAR DÍEZ, Manuel; SÁNCHEZ DOMINGO, Mª Belén, Sinopsis de Derecho penal. Parte general libro de estudio , 1.ª, Dykinson S.L., 2011
CUELLO CONTRERAS, Joaquín, El Derecho penal español. Parte general. Nociones introductorias. Tomo I , 3.ª, Dykinson S.L., 2002
CUELLO CONTRERAS, Joaquín, El Derecho penal español. Parte general. Volumen II. Teoría de delito , 1.ª, Dykinson S.L., 2009
CUELLO CONTRERAS, Joaquín/MAPELLI CAFFARENA, Borja, Curso de Derecho penal. Parte general , 3.ª, Tecnos, 2015
CUERDA ARNAU, María Luisa, Derecho Penal Parte General Casos prácticos , 1.ª, Tirant lo Blanch, 2004
DEMETRIO CRESPO, Eduardo (coord.), Lecciones y materiales para el estudio del Derecho penal, Tomo II: Teoría del delito , 2.ª, lustel, 2015
DEMETRIO CRESPO, Eduardo, Prevención general e individualización judicial de la pena , 2.ª, Editorial B de f, 2016
DE VICENTE MARTÍNEZ, Rosario, Vademécum de Derecho penal , 4.ª, Tirant lo Blanch, 2016
DÍEZ RIPOLLÉS, José Luis, Derecho penal español, Parte General, en esquemas , 4.ª, Tirant lo Blanch, 2016
GARCÍA-PABLOS DE MOLINA, Antonio, Introducción al Derecho penal , 5.ª, Centro de Estudios Ramón Areces, 2012
GIL GIL, Alicia/LACRUZ LÓPEZ, Juan Manuel/MELENDO PARDOS, Mariano/NÚÑEZ FERNÁNDEZ, José, Curso de Derecho penal, Parte General , 2.ª, Dykinson S.L., 2015
GÓMEZ RIVERO, Carmen (dir.)/MARTÍNEZ GONZÁLEZ, Isabel/NÚÑEZ CASTAÑO, Elena, Nociones fundamentales de Derecho penal, Parte general , 4.ª, Tecnos, 2019
GONZÁLEZ CUSSAC, José Luis, Esquemas: Derecho Penal. Parte General , 5.ª, Tirant lo Blanch, 2015
GRACIA MARTÍN, Luis (coord.)/BOLDOVA PASAMAR, Miguel Ángel/ALASTUEY DOBÓN, Carmen, Lecciones de consecuencias jurídicas del delito: el sistema de penas, medidas de seguridad. consecuencias accesorias y responsabilidad civil derivadas del delito , 5.ª, Tirant lo Blanch, 2015
JESCHECK, Hans-Heinrich/WEIGEND, Thomas, Tratado de Derecho penal. Parte general. Traducción de la 5.ª edición alemana por OLMEDO CARDENETE , 5.ª, Comares, 2002
LANDECHO VELASCO, Carlos María/MOLINA BLÁZQUEZ, Concepción, Derecho penal español. Parte general , 10.ª, Tecnos, 2017
LASCURÁIN SÁNCHEZ, Juan Antonio (coord.), Introducción al Derecho penal , 2.ª, Civitas Thomson Reuters, 2015
LUZÓN CUESTA, José María, Compendio de Derecho penal Parte General , 25.ª, Dykinson S.L., 2019
MAPELLI CAFFARENA, Borja, Las consecuencias jurídicas del delito , 5.ª, Civitas Thomson Reuters, 2011
MAQUEDA ABREU, María Luisa/LAURENZO COPELLO, Patricia, El Derecho penal en casos. Parte general. Teoría y práctica , 5.ª, Tirant lo Blanch, 2017
MARTÍNEZ ESCAMILLA, Margarita/MARTÍN LORENZO, María/VALLE MARISCAL DE GANTE, María, Derecho penal. Introducción. Teoría Jurídica del Delito. Materiales para su docencia y aprendizaje , 1.ª, Universidad Complutense de Madrid, 2012
OBREGÓN GARCÍA, Antonio, Derecho penal. Parte general : elementos básicos de teoría del delito , 2.ª, Tecnos, 2015
ORTIZ DE URBINA GIMENO, Íñigo (coord.), Memento Reforma penal: L.O. 5/2010 , 1.ª, Francis Lefebvre, 2010
ORTS BERENGUER, Enrique/GONZÁLEZ CUSSAC, José Luis, Compendio de Derecho penal. Parte General , 7.ª, Tirant lo Blanch, 2017
POLAINO NAVARRETE, Miguel, Lecciones de Derecho penal parte general. Tomo I , 4.ª, Tecnos, 2019
POLAINO NAVARRETE, Miguel, Lecciones de Derecho penal parte general. Tomo II , 2.ª, Tecnos, 2016
QUINTERO OLIVARES, Gonzalo (con colaboración de F. MORALES PRATS), Parte General del Derecho Penal , 5.ª, Aranzadi, 2015
QUINTERO OLIVARES, Gonzalo (dir.), La reforma penal de 2010: análisis y comentarios , 1.ª, Aranzadi, 2010

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo et al. (dir.), Esquemas de Teoría jurídica del delito y de la pena , 4.ª, Tirant lo Blanch, 2018
RIOS, Julián/PASCUAL, Esther/ETXEBARRIA, Xabier, Manual sobre las consecuencias jurídicas del delito. Su determinación y aplicación , 1.ª, Universidad Pontificia Comillas, 2016
ROCA AGAPITO, Luis, Las consecuencias jurídicas del delito , 1.ª, Tirant lo Blanch, 2017
RODRÍGUEZ RAMOS, Luis, Compendio de Derecho penal , 2.ª, Dykinson S.L., 2010
RODRÍGUEZ VÁZQUEZ, Virgilio, Responsabilidad penal en el ejercicio de actividades médico-sanitarias , 1.ª, Marcial Pons, 2012
ROXIN, Claus (traducción de la 2ª ed. alemana y notas por Diego-Manuel Luzón Peña, Miguel Díaz y Gar, Derecho penal. Parte general. T.I, Fundamentos. La estructura de la teoría del delito , 1.ª, Civitas Thomson Reuters, 2008
ROXIN, Claus (Traducción y notas de Diego-Manuel Luzón Peña (Director), José Manuel Paredes Castañón, Derecho penal, Parte General, tomo II, Especiales formas de aparición del delito , 1.ª, Civitas, 2014
RUBIO LARA, Pedro Ángel, Teoría de la pena y consecuencias jurídicas del delito , 1.ª, Tirant lo Blanch, 2017
RUBIO LARA, Pedro Ángel, Manual Teórico-Práctico de la Teoría Jurídica del delito (adaptado a las reformas de 2015) , 1.ª, Tirant lo Blanch, 2017
SÁNCHEZ MELGAR, Julián (coord.), Código Penal. Comentarios y Jurisprudencia , 4.ª, Sepin, 2016
SÁNCHEZ-OSTIZ, Pablo/ÍÑIGO CORROZA, María Elena, Delictum 2.0. Materiales para clases prácticas de introducción a la teoría general del delito , 3.ª, Aranzadi, 2015
SÁNCHEZ-OSTIZ GUTIÉRREZ, Pablo, Casos que hicieron doctrina en Derecho penal , 2.ª, La Ley, 2011
VARELA CASTRO, Luciano/BARREIRO PRADO, Xosé Xoán, Diccionario xurídico galego , 1.ª, Ed. Xerais/Xunta de Galicia, 2011
ZÁRTAE CONDE, Antonio/GONZÁLEZ CAMPO, Eleuterio, Derecho penal. Parte General , 1.ª, La Ley, 2015
ZUGALDÍA ESPINAR, José Miguel (dir.)/PÉREZ ALONSO, Esteban Juan (coord.)/et al., Fundamentos de Derecho penal (Parte General) , 4.ª, Tirant lo Blanch, 2010
PÉREZ ALONSO, Esteban (coord.), Derecho penal. Parte General. Manual , Editorial B de f, 2022
CANCIO MELIÁ, Manuel, Conducta de la víctima e imputación objetiva en Derecho penal. Estudio sobre los ámbitos de responsabilidad de víctima y autor en actividades arriesgadas , 3.ª, Editorial B de f, 2022
ÍÑIGO CORROZA, María Elena/RUIZ DE ERENCHUN ARTECHE, Eduardo/SÁNCHEZ OSTIZ, Pablo, Iuspoenale 1.0 , 4.ª, Universidad de Navarra, EUNSA, 2022
GRECO, Luis, La teoría de la imputación objetiva: una introducción , Zela Grupo Editorial, 2021
ORTEGA MATESANZ, Alfonso, La penalidad del concurso de delitos en el sistema jurídico-penal español. Estudio de las reglas limitativas de los arts. 76 y 77 CP , Reus, 2022
ROBLES PLANAS, Ricardo, Teoría de las normas y sistema del delito , Atelier, 2021

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Dereito penal II/O03G081V01402
Criminoloxía e dereito penitenciario/O03G081V01925
Dereito penal e procesual de menores/O03G081V01924

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito: Dereito constitucional I/O03G081V01103
Dereito: Dereito romano/O03G081V01104
Dereito: Teoría do dereito/O03G081V01102
Informática: Novas tecnoloxías aplicadas ao dereito/O03G081V01101

Outros comentarios

É necesario estudar a materia a través de manuais e do Código Penal vixente.

O manual de referencia é o seguinte: LUZÓN PEÑA, Diego-Manuel, Lecciones de Derecho penal. Parte general, 3.ª ed., Valencia, Tirant lo Blanch, 2016.

As prácticas faranse seguindo o libro: LUZÓN PEÑA, Diego-Manuel (dir.), Derecho Penal en Casos, Parte General -Estudio Analítico-práctico-, Valencia, Tirant lo Blanch, 2018.

É necesario completar o estudo a través da xurisprudencia. Xa que logo, será preciso o adecuado manexo das Bases de Datos xurídicas (electrónicas).